

JULKAISTU NUMEROSSA 4/2018
JÄRKEÄ LÄÄKEHOITOON

Lääkehoitoa kehitetään moniammatillisesti KYSin päivystyksessä – potilas aktiivisesti mukana

Leena Kuusikko, Anu Ahonen, Jouni Ahonen / Kirjoitettu 12.10.2018 / Julkaistu 13.2.2019

Sairaalahoitoon saapuneista 10–30 %:lla hoidon syy on liittynyt lääkitysongelmaan. Kiinnittämällä tarkempaa huomiota potilaan kotona käyttämiin lääkkeisiin voidaan havaita lääkitysongelmia ja lisätä potilasturvallisuutta.

Itä- ja Keski-Suomessa tehdyssä tutkimuksessa 83 %:lla potilaista havaittiin vähintään yksi eroavaisuus kotona käytetyissä lääkkeissä verrattuna terveyskeskuksen potilastietojärjestelmän lääkemääräyksiin. Eroista 40 % arvioitiin kliinisesti merkittäviksi. Lisäksi lähes 70 %:lla oli käytössä potilastietojärjestelmästä puuttuvia lääkkeitä, ja reilu 50 % ei käyttänyt kaikkia lääkärin määräämiä lääkkeitä.

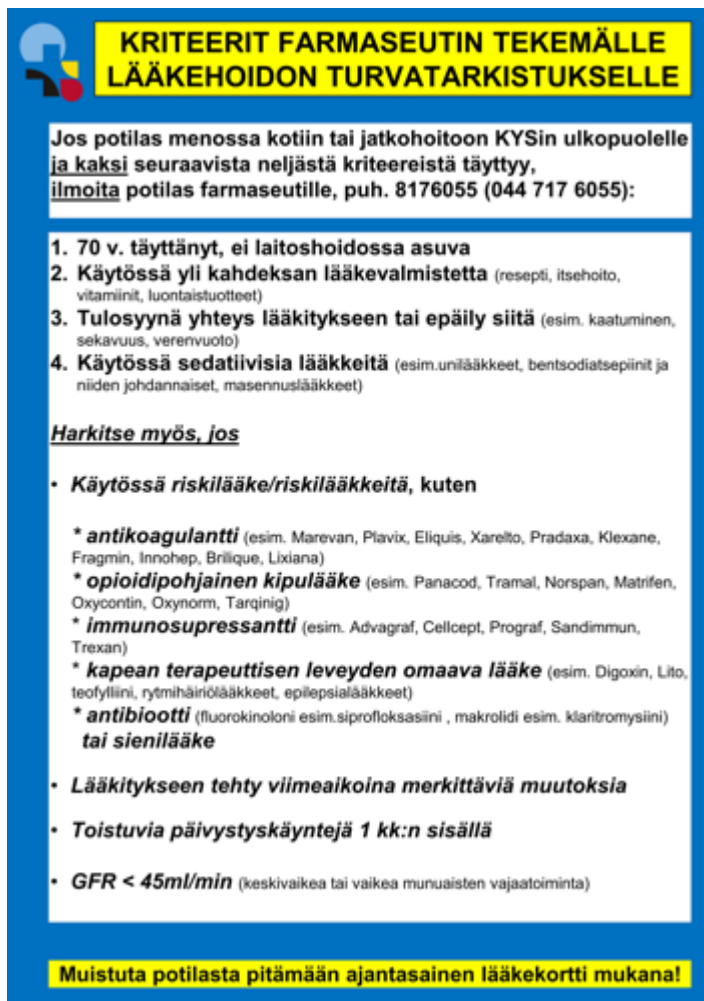
KYSin päivystyksessä on selvitetty sitä, miten perinteinen sairaalaan tulohaastattelu eroaa farmaseutin tekemästä tehostetusta haastattelusta, kun halutaan selvittää potilaan kotona käyttämiä lääkkeitä. Tehostetussa haastattelussa havaittiin kaikilla vähintään yksi ero perinteiseen haastatteluun verrattuna. Keskimäärin eroja oli 5,5 kappaletta tutkittavaa kohden.

KYS-Meilähti-tutkimuksessa verrattiin sairaalan päivystykseen saapuvien potilaiden lääkelistojen eroavaisuutta tehostetun ja perinteisen tulohaastattelun välillä. Vain yhdellä tutkittavalla 150:stä lääkitys oli oikein perinteisen haastattelun jälkeen potilastietojärjestelmässä. Eroavaisuuksia oli etenkin reseptilääkkeissä. Lääkäri-farmasistityöpari arvioi joka viidennen potilaan saapuneen päivystykseen lääkitysongelman takia.

Huolella selvitetty ja tarkastettu potilaan lääkitys säästää aikaa ja lisää potilasturvallisuutta koko terveydenhoitoketjussa. Tähän tarvitaan uudenlaista asennetta ja moniammatillista yhteistyötä. Selvitetty kotilääkitys on perusta potilaan turvalliselle hoidolle, yksilölliselle lääkehoitosuunnitelmalle, lääkitysten arvioinneille ja uusien lääkehoitojen turvallisille aloituksille.

Lääkityksen turvatarkastuksen malli

KYSin apteekin ja Itä-Suomen yliopiston kehittämä lääkityksen turvatarkastus sisältää strukturoidun potilashaastattelun, jossa apuna käytetään muun muassa potilaan kotilääkekorttia sekä Reseptikeskusta. Lääkityksen turvatarkastuksessa selvitetään esimerkiksi lääkityksen mahdollista yhteyttä tulosyhyyn ja potilaalla havaittuihin oireisiin. Uudesta toimintamallista eniten hyötyvät potilaat valitaan turvatarkastukseen erillisten kriteereiden avulla (**kuva 1**).

KRITERIT FARMASEUTIN TEKEMÄLLE LÄÄKEHOIDON TURVATARKISTUKSELLE

Jos potilas menossa kotiin tai jatkohoitoon KYSin ulkopuolelle ja kaksi seuraavista neljästä kriteeristä täyttyy, ilmoita potilas farmaseutille, puh. 8176055 (044 717 6055):

1. 70 v. täyttänyt, ei laitoshoidossa asuva
2. Käytössä yli kahdeksan lääkevalmistetta (resepti, itsehoito, vitamiinit, luontaistuotteet)
3. Tulosyynä yhteys lääkitykseen tai epäily siitä (esim. kaatuminen, sekavuus, verenvuoto)
4. Käytössä sedatiivisia lääkkeitä (esim. unilääkkeet, bentsodiatsepiinit ja niiden johdannaiset, masennuslääkkeet)

Harkitse myös, jos

- Käytössä riskilääke/riskilääkkeitä, kuten
 - * **antikoagulantti** (esim. Marevan, Plavix, Eliquis, Xarelto, Pradaxa, Klexane, Fragmin, Innohep, Brilique, Lixiana)
 - * **opioidipohjainen kipulääke** (esim. Panacod, Tramal, Norspan, Matrifen, Oxycotin, Oxynorm, Tarqinig)
 - * **immunosuppressantti** (esim. Advagraf, Cellcept, Prograf, Sandimmun, Trexan)
 - * **kapean terapeuttisen leveyden omaava lääke** (esim. Digoxin, Lito, teofylliini, rytmihäiriölääkkeet, epilepsialääkkeet)
 - * **antibiootti** (fluorokinoloni esim. siprofloksasiini, makrolidi esim. klaritromysiini) tai sienilääke
- Lääkitykseen tehty viimeaikoina merkittäviä muutoksia
- Toistuvia päivystyskäyntejä 1 kk:n sisällä
- GFR < 45ml/min (keskivaikkea tai vaikea munuaisten vajaatoiminta)

Muistuta potilasta pitämään ajantasainen lääkekortti mukana!

Kuva 1. Kriteerit farmaseutin tekemälle lääkehoidon turvatarkistukselle KYS:n päivystyksessä. Kuva: Kuopion yliopistollinen sairaala.

Hoitajat ja lääkärit haastattelevat potilaan hänen tullessaan sairaalaan. Turvatarkastukseen valikoitujen potilaiden kohdalla hyödynnetään haastattelussa osastofarmaseutin asiantuntemusta. Farmaseutti raportoi havainnot potilaasta hoitavalle lääkärille, joka arvioi akuuttien lääkemutosten tarpeellisuuden ja tekee mahdolliset lääkitysmuutokset. Ei-kiireelliset havainnot välitetään jatkohoitopaikkaan.

Iltaapainotteinen osastofarmasia

KYSin päivystyksessä on työskennellyt osa-aikainen farmaseutti jo vuosia. Toukokuussa 2018 aloitettiin iltaapainotteinen (klo 12.00–19.45) osastofarmasia. Farmaseutin päätehtävä on osallistua potilaiden kotilääkitysten selvittelyyn, lääkitysten turvatarkastuksiin sekä hoitohenkilökunnan koulutuksiin ja perehdytyksiin. Uuden toiminnan tavoitteena on parantaa sairaalaan saapuvien potilaiden lääkehoidon rationaalisuutta. Ensimmäisen viiden kuukauden aikana farmaseutti on tehnyt lähes 600 lääkityksen selvitystä, joista turvatarkastuksia on ollut 460 (taulukko 1).

Taulukko 1. Farmaseutin toteuttamat lääkityksen turvatarkastukset tai selvitykset eri ammattiryhmien ohjaamina.

2018	Lääkäriltä ohjattu (n)	Hoitajalta ohjattu (n)	Farmaseutti itse valinnut (n)	Lääkityksen selvitys tai turvatarkastus tehty (n)
toukokuu	1	90	39	130
kesäkuu	–	84	25	109
heinäkuu	5	92	34	131
elokuu	4	90	16	110
syyskuu	1	78	13	92
Yhteensä	11	434	127	572

Päivystyspoliklinikan henkilökunnalle tehtiin sähköinen kysely iltapainotteisesta osastofarmasiasta. Kaikki vastanneet kokivat farmaseutin tekemät kotilääkityksen turvatarkastukset hyödyllisinä. 90 % vastanneista oli sitä mieltä, että ne ovat farmaseutin tärkein työtehtävä. Kehittämiskohteiksi henkilökunta ehdotti muun muassa farmaseutin työpanoksen lisäämistä aamuvuoroon ja viikonloppuihin. Henkilökunnan mielestä lääkityksen turvatarkastuksien avulla voidaan ennaltaehkäistä lääkkeiden aiheuttamia ongelmia ja siten lisätä potilasturvallisuutta.

Johtopäätökset

Terveystieteiden henkilöstön tietämättömyys potilaan kotona käyttämistä lääkkeistä on yleistä, mikä altistaa potilasta lääkitysongelmille. Hoitajan, farmaseutin ja lääkärin yhteistyössä tekemä turvatarkastus auttaa potilaan käyttämän lääkityksen selvittämisessä sekä mahdollisten lääkitysongelmien kartoittamisessa ja niihin puuttumisessa.

Leena Kuusikko

Sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, TtK
Osastonhoitaja, Varkauden kaupunki

Anu Ahonen

Farmaseutti, LHA
Osastofarmaseutti, KYSin apteekki

Jouni Ahonen

FaT, LHKA

Sairaala-apteekkari, KYSin apteekki

LISÄÄ AIHEESTA

Biosimilaarit Suomessa - tilannekatsaus 2018

(http://sic.fimea.fi/verkkolehdet/2018/3_2018/vain-verkossa/biosimilaarit-suomessa-tilannekatsaus-2018)

Tulevaisuuden sairaalahoito on jo täällä

(http://sic.fimea.fi/verkkolehdet/2018/3_2018/laakkeet-ja-digitalisaatio-2.0/tulevaisuuden-sairaalahoito-on-jo-taalla)

Media välittää, valaisee ja kohauttaa lääkeasioissa

(http://sic.fimea.fi/arkisto/2016/1_2016/vain-verkossa/media-valittaa-valaisee-ja-kohauttaa-laakeasioissa)

Tiedolla järkevään lääkkeiden käyttöön

(http://sic.fimea.fi/1_2012/tiedolla_jarkevaan_laakkeiden_kayttoon)

KIRJALLISUUTTA

Schepel L , ym. **Medication reconciliation and review for older emergency patients requires improvement in Finland.** Int J Risk Saf Med 2018; (preprint) 1–13.

Tiihonen M , ym. **Discrepancies between in-home interviews and electronic medical records on regularly used drugs among home care clients.** Pharmacoepidemiol Drug Saf 2016; 25: 1,100–5.